

Domme.

Danmark.

Forsæt. En Landsbysnedker havde en Dag i fortvivlet og nedtrykt Sindsstemning over Forholdet til Hustruen, der var ham utro, men iøvrigt uden noget nærmere Motiv, sat Ild paa det af ham og Familie beboede straataekte Hus derved, at han i Brændehuset, der var indrettet i Bygningens østre Del og af ham benyttedes til Snedkerværksted, tændte sin Pibe og smed Tændstikken bag-sig; han gik straks derpaa ud af Brændehuset, idet han sagde: »Ske, hvad der vil«, og satte sig uvirksom i Køkkenet. Ved den straks derefter opstaaede Ildebrand nedbrændte Huset, der tilhørte hans Moder, ligesom ogsaa Størstedelen af hans assurede Indbo brændte. Ved Højesterets Dom af 17. Oktober 1918 (H. R. T. 1918. 494, U. f. R. 1918 A 946) straffedes Tilt.s Forhold som forsættlig Brandstiftelse. Ikke blot maatte Branden anses foraarsaget ved hans Handling, uanset den — saa at sige — abstrakte Mulighed, at Ilden kunde være opstaaet gennem et Hul i Skorstenen, der stod i Forbindelse med Komfuret i Køkkenet, paa hvilket der omtrent ved samme Tid havde været fyret op. Men ogsaa det fornødne Forsæt maatte siges at være til Stede, idet Tilt. havde forudset Branden som den nærliggende Følge af hans Handling og accepteret denne Eventualitet; det kunde ikke komme i Betragtning, at han, da han sad i Køkkenet, vilde have fortrudt sin Handling og ønsket, at der ikke maatte opstaa Ild. Hermed kan sammenholdes en Højesteretsdom af 2. Oktober 1911 (H. R. T. 1911. 505, U. f. R. 1912 A 4), hvor en Tilt., der havde tændt Baal i en Granskov, domtes for forsættlig at have foraarsaget den derved opstaaede Skovbrand, idet han maatte være paa det rene med, at Ilden efter al Sandsynlighed vilde brede sig fra Baalet til Skoven. —

Forsættlig Brandstiftelse blev mod Tilt.s Benægtelse sta-

lueret i et ejendommeligt islandsk Tilfælde, der paakendtes ved Højesterets Dom af 4. November 1918 (H. R. T. 1918. 542, U. f. R. 1919 A 46). Den 31. Marts 1915 nedbrændte Tilt.s Hus, som han havde købt i 1912 for 4000 Kr., og hvis Forsikringssum han i Foraaret 1914 havde faaet forhøjet fra dette Beløb til 12,000 Kr. Aarsagen til Ildens Opkomst var uopklaret, men Tilt. havde dog efter sin Forklaring, kort før Branden blev opdaget, strøget Tændstikker paa det mørke Loft, hvor Branden opstod. Under Branden havde Tilt. hele Tiden været til Stede, men vist en højst paa-faldende Passivitet og tillige hindret andre i at forsøge at slukke bl. a. under Foregivende af Fare for Eksplosioner, skønt han i hvert Fald kun havde meget ringe Kvantaleksplorative Stoffer (Ammunition og Benzin) i Huset og selv senere gik ind i dette. Hans økonomiske Forhold var meget vanskelige, Huset var prioriteret saa højt, at der ikke kunde laanes videre deri, og alt hans Løsøre var pantsat for Gæld. Endelig tydede et mystisk Brev fra Tilt. paa, at han havde søgt Forhandling med en anden om at formaa denne til at sætte Ild paa Huset. I Modsætning til Underretten ansaa saavel den islandske Overret som Højesteret det for tilstrækkeligt godtgjort, at Tilt. selv med Vilje havde sat Ild paa Huset, saa at Retten ikke kom ind paa det Spørgsmaal, om ikke Tilt.s Passivitet overførte en ad anden Vej opstaaet Ild fyldestgjorde Fordringerne til forsættelig Brandstiftelse. —

I dansk Teori gøres det for Tiden gældende, at ved Forsøg paa en Forbrydelse er det Forsæt, der i Almindelighed kræves for at straffe en Forbrydelse som forsættelig, ikke tilstrækkeligt, men at Forsøg kun straffes, naar det er den handlendes Hensigt at hidføre Retsbrudet. I saa Henseende henvises navnlig til Ordene i Strfl. § 45 »foretager nogen en Handling, der sigter til at fremme eller bevirke Fuldbrydelsen af en Forbrydelse« (se T o r p: Den danske Strafferets almindelige Del S. 444—446; i denne Retning gik ogsaa B o r n e m a n n s Opfattelse i Samlede Skrifter III S. 277 ff.). En saadan Indsnævring af Forsøgets Strafbarhed har dog næppe nogensinde været anerkendt i dansk Retspraksis, og i hvert Fald er Spørgsmaalet afgjort ganske bestemt i modsat Retning ved Højesterets Dom af 29. April 1918 (H. R. T. 1918. 160, U. f. R. 1918 A 523). En tiltalt Tjenestekar, der vidste, at hans tidligere Husbond sædvanlig vendte hjem fra Marked med mange Penge, passede Husbonden op ved en saadan Lejlighed, idet han medtog en Revolver til at »uskadeliggøre« ham med for derefter at be-

røve ham hans Penge. Efter at være truffet sammen med Husbonden, affyrede Tilt. et Skud mod denne halvt bagfra i 4—5 Skridts Afstand, og da Husbonden, der uden i Øjeblikket at mærke det blev ramt i Ryggen, nu med sin Cykle kørte ind paa Tilt., affyrede denne uden at sigte paa Husbonden paany Revolveren, idet Skudet gik af for ham, uden at han vidste det. Tilt. søgte derpaa at undløbe, men blev indhentet af Husbonden, og under den opstaaede Brydekamp tilbød Husbonden Tilt. et mindre Beløb, men da Husbonden derpaa fremtog sin Tegnebog, snappede Tilt. Bogen med Indhold til sig og fjærnede sig paa Husbondens Cykle. Det viste sig, at den rammende Kugle var gaaet gennem den ene Lunge; Læsionen var livsfarlig, men efter et længere Sygeleje kom Husbonden sig, og det maatte antages, at han mod Forventning ikke vilde faa varig Skade af Læsionen. Tilt. forklarede, at han kun tilsigtede ved Skudet at sætte Husbonden ud af Stand til at hindre ham i at bemægtige sig hans Penge, men ikke tænkte paa, om Husbonden kunde miste Livet. Viborg Overret havde indskrænket sig til at dømme for Forsøg paa Røveri og for Ran, idet Tilt. »ikke kan antages, da han affyrede sin Revolver mod Pedersen, at have haft et saadant bestemt Forsæt til at dræbe denne, som maatte fordres for at anse ham skyldig i Forsøg paa Manddrab«. Højesteret straffede imidlertid ikke blot for fuldbyrdet Røveri, men ogsaa for Forsøg paa Drab, da Tilt. ved under de angivne Omstændigheder at affyre det Skud, der ramte Pedersen i Ryggen, »maatte i alt Fald være klar paa, at det var aldeles overvejende sandsynligt, at Pedersen, om han blev ramt, vilde blive dræbt«. Dette Resultat synes ogsaa at have afgørende Hensyn for sig. Hvis den overfaldne var død som Følge af Læsionen, vilde Tilt. vistnok efter den almindelige Opfattelse af Forsætsbegrebet have været at straffe for forsælligt Drab. Det vilde da være urimeligt, om man m. H. t. Forsøgsspørgsmaalet skulde tvinges til et andet Resultat, fordi den fuldt udførte Iværksættelseshandling ikke havde medført Døden. Ordene »sigter til« i Strfl. § 45 behøvede heller at føre til et for Retssikkerheden saa lidet tiltalende Resultat. Strfl.s Ordbrug er i det hele ikke saa sikker, at man alene af hine Ord eller Ordene »Hensigt« eller »for at« havde Ret til at udlede en saadan Begrænsning af Forsætsbegrebet, og Strfl.s Motiver indeholdt ej heller noget, der krævede denne Indsnævring. Af G o o s siges det da ogsaa (Den nordiske Strafferet. Almindelig Del S. 65), at den danske Strfl. — saavel som de øvrige nordiske Strfl. — med Hensyn til den subjektive Be-

stemmelse af Forsøgsbegrebet henholder sig til, hvad en rigtig Begrebsudvikling tilsiger, uden at gribe ind ved positive Bestemmelser.

Tilregnelighed. Om en oftere straffet 35aarig Person blev det mod hans Benægtelse oplyst, at han i betydeligt Omfang havde modtaget Penge til sit Underhold af to Kvinder, der — hvad han maatte være paa det rene med — drev Utugt som Erhverv (Midlertidig Straffelov 1. April 1911 § 4, 1ste St., 3dje Punktum); han havde derhos behandlet disse Kvinder paa en selv i disse Forhold usædvanlig raa og modbydelig Maade. Angaaende hans mentale Forhold havde Overlægen ved Kommnehospitalets 6te Afdeling allerede i 1906 efter stedfunden Observation af Tiltalte bl. a. udtalt, at han led af Epilepsi og af betydelig epileptisk Demens (Sløvsind), at hans yderst defekte moralske Følelse ikke formaaede at sætte nogen Hindring for Realisationen af de uheldige Tilskyndelser, der opstod hos ham, at Straf næppe vilde virke forbedrende, og at de Foranstaltninger, der skulde træffes mod ham, nærmest maatte ses under Synspunktet Uskadeliggørelse. En fornyet Observation i 1907 viste nogen Nedgang i hans aandelige Tilstand. Under den nu paadømte Sag var Tilt. paany indlagt til Observation, og Overlægen udtalte, at han i alt væsentligt var uforandret, at hans Epilepsi f. T. var ret fredelig, og at hans aandelige Svækkelse ikke synes kendelig tiltaget. Overlægen tilføjede dog: »Hans ringe Begavelse udelukker dog ikke, at han véd god Besked med, hvad der er lovligt og hvad ikke paa de Omraader, han kender til, saa lidt som en vis Snuhed, der viste sig ved hans energiske Benægtelse og Forsvar samt ved Benyttelse af alle Midler til at skaffe sig Fordele og et behageligt Liv«. Sagen forelagdes derefter Retslægeraadet, der udtalte, at Tilt. var sindssyg, lidende af epileptisk Sløvsind, og at han som farlig for den offentlige Sikkerhed burde tages i Forvaring. Medens Tilt. i tidligere Sager var bleven dømt efter Strfl. § 39 (formindsket Tilregnelighed), fandt Kriminalretten nu, at han som utilregnelig ikke kunde straffes, men at der i Medfør af Strfl. § 38, 2. Stykke af Øvrigheden vilde være at træffe passende Sikkerhedsforanstaltninger mod ham. Højesteret kom dog i sin Dom af 26. Marts 1918 (H. R. T. 1918. 56, U. f. R. 1918 A 406) til et andet Resultat og domte ham under Hensyntagen til Strfl. § 39 til en Straf af Tvangsarbejde i 18 Maaneder. Herved spillede den ovenfor citerede Udtalelse fra Overlægen, der grundede sig paa en

gennemført Observation, en Rolle, medens der næppe kunde tilkomme Retslægeraadets Udtalelse, der alene grundede sig paa et Gennemsyn af Akter tilsvarende Betydning. Der syntes da at være god Grund til at forsøge, om ikke en Straf af alvorlig Karakter vilde bibringe Tilt. en kraftig Tilskyndelse til ikke at forse sig paany; en saadan Modtagelighed for Straffen havde formentlig ogsaa vist sig ved de tidligere Straffe efter Afstanden mellem de tidligere Domfældelser at dømme. Endelig har det mulig ogsaa spillet nogen Rolle, at under den f. T. bestaaende Ordning hverken Gennemførelsen eller Ophøret af Sikkerhedsforanstaltninger foregaar paa nogen fuldt betryggende Maade. —

Ogsaa i et andet Tilfælde fraveg Højesteret Retslægeraadets Udtalelse i et Tilregnelighedsspørgsmaal. Det drejede sig om forskellige svigagtige Dispositioner over Kreaturer o. l., der var købt paa Afbetaling, uden at Ejendomsretten endnu var gaaet over paa Tilt. I en paa Grundlag af Sagens Akter afgiven Erklæring udtalte Retslægeraadet, at Tilt. efter en 5 Aar tidligere paadragen Læsion af Hovedet havde frembudt Symptomer paa en organisk Hjernelidelse, der særlig ytrede sig ved epileptiske Anfald og Svækkelse af Aandsevnerne, og som var bleven forværret ved vanemæssig Misbrug af Alkohol; denne Tilstand havde nu naaet en saadan Udvikling, at Tilt. ogsaa i ædru Tilstand maatte karakteriseres som sindssyg (lidende af Sløvsind). Højesteret kom imidlertid i sin Dom af 17. Maj 1918 (II. R. T. 1918. 232, U. f. R. 1918 A 705) til det Resultat, at Tilt. maatte straffes, om end som formindsket tilregnelig (Strfl. § 39). For dette Resultat talte ikke blot den Erklæring, Amtslægen havde afgivet efter Undersøgelse af Tilt., men dennes hele Optræden ved de paagældende Lejligheder viste en Konsekvens, en Plan og en Beherskelse, som vanskelig forenedes med et som Sindssygdom betegnet Sløvsind.

Statsforbrydelse. Ved en 1. Maj-Demonstration, som de socialdemokratiske Ungdomsforeninger lod foretage i København i 1917, blev der i Processionen rejst et Banner med Paaskrift:

Knæk Sablen
Bryd Kronen
Styrt Kirken.

Politiet skred ind og satte sig i Besiddelse af Banneret, men der blev ikke senere rejst Tiltale mod nogen. Til at forberede en tilsvarende Demonstration den 1. Maj 1918 blev

der af de socialdemokratiske Ungdomsforeninger nedsat et Udvalg, hvis Formand fik Politidirektorens Tilladelse til Processionens Iværksættelse bl. a. paa Betingelse af, at der ikke paa Samlingsstedet eller i Processionen fandtes Faner, Bannere eller lignende, der kunde give Anledning til Uordener. Straks efter at Toget havde sat sig i Bevægelse, blev der efter Aftale mellem Udvalgets Medlemmer rejst et hvidt Banner med den nævnte Paaskrift, og dette Banner blev — uden at Politiet skred ind — baaret af et Medlem af Udvalget under hele Processionen, ligesom det sammen med andre Bannere opplantedes ved Talerstolen under det paafølgende Fældemøde. Der blev derefter rejst Tiltale mod Udvalgets Medlemmer for Overtrædelse af Strfl. § 85, der fastsætter Straf for den, der i den Hensigt at forandre Statsforfatningen opvækker Oprør eller paa andre Maader fremkalder eller leder Voldsgerninger, der tilsigter at bevirke en saadan Forandring. Ved Højesterets Døm af 2. December 1918 (H. R. T. 1918. 663, U. f. R. 1919 A 100), der stadfæster Kriminalretsdommen, blev de Tilt. imidlertid frifundne. Vel skønedes Indskrifterne at kunne give Anledning til Uordener, og Bannerets Fremførelse var derfor i Strid med Betingelserne for Togets Tilladelse*); men efter hvad der var oplyst om Lovene for Socialdemokratisk Ungdomsforbund i Danmark, hvortil de demonstrerende Foreninger henhørte, og om de Tilt.s personlige Forhold, kunde det ikke statueres, at det var tilsigtet at opfordre til nogen mod Strfl. § 85 eller dens Kapitel X i det hele stridende Handling. Det maa herved, hvad selve Indskrifterne angaar, antages at være taget i Betragtning, at Betingelsen for Anvendelsen af den nævnte Strafbestemmelse maatte være, at den i Indskriften indeholdte Opfordring var rettet mod selve den organiserede Statsmyndighed. Dette kunde næppe siges at være Tilfældet m. H. t. Opfordringen til at knække Sablen eller styrte Kirken, thi her behøvede kun at være sigtet til den faktiske Magtstilling, som henholdsvis Militærvæsenet og Kirken indtager indenfor Samfundet, og som kunde være Genstand for Ændring uden Angreb paa Statsmagten som saadan. Tilbage blev da Indskriften »Bryd Kronen«, der meget vel kunde tænkes at indeholde en Opfordring til en voldelig Ændring af Statsforfatningen; men at dette ikke var Formaalet i det foreliggende Tilfælde, derfor talte Forbundets

*) Om Politiets Ret til Indskriften og til eventuelt at gøre Ausvar gældende for Overtrædelse af Politivedtægten var der ikke Spørgsmaal under Sagen.

Love, hvorefter det helt og fuldt stod paa det danske Socialdemokratis Program og virkede for de socialistiske Idées Udbredelse i Tilslutning til dette Program. Heller ikke for de Tilt.s personlige Vedkommende var der noget, der tydede i modsat Retning; det var faste Arbejdere i en Alder af 30, 23 og 29 Aar, ingen af dem havde været straffet eller røbet revolutionære Tendenser; ligesaa lidt forefaldt der Uordener under Demonstrationen, og om Talerne paa Mødet var intet oplyst i Retning af revolutionært Indhold.

Eyvind Olrik.
